

LUND
UNIVERSITY

Mellan kontinuitet och förnyelse

- Lokal stigrekonstruktion efter polarbrödsbranden i Älvsbyn

Av: Sara Ringvall Sundkvist

SGEK03:3, 15hp

Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi

Lunds Universitet, ht 2020

Handledare: Johan Miörner

” Min egen familjehistoria är brandhärjad, det finns en skiljelinje mellan före och efter en brand vilken förändrade förutsättningarna för allt. Det har hängt över släkten som ett slags eko om vad som aldrig blev av, samtidigt växer idag de sötaste och godaste hallonen i hela Norrbotten på den platsen där det brann”

-Sara Ringvall Sundkvist, Malmö december 2020.

Jag vill lyfta fram och rikta ett tack till:

Min handledare Johan Mörner, för utmärkt vägledning och stöttning genom uppsatsprocessen. Samt till Måns Lundstedt och Nellie Hultman för närvaro, inspiration och motivation.

Innehållsförteckning

Översättningslista*	4
Abstract	5
1.0 Inledning	5
2.0 Syfte, problemformulering och frågeställning.....	6
3.0 Avgränsningar	7
3.1 Definitioner	8
4.0 Teori och tidigare forskning	9
4.1 Ny stigutveckling i evolutionär ekonomisk geografi.....	11
4.2 Agens och aktörsbaserat agerande för ny stigutveckling.....	13
5.0 Konceptuellt ramverk.....	17
5.1 Stigrekonstruktion	17
5.2 Agens för stigrekonstruktion i Älvsbyn.....	19
5.3 Modell och hypoteser	21
6.0 Metod	22
6.1 Metod för datainsamling.....	25
7.0 Empiri	26
8.0 Analys och resultat.....	29
8.1 Innovativt entreprenörskap.....	29
8.2 Institutionellt entreprenörskap.....	32
8.3 Platsledarskap.....	33
8.4 Stigrekonstruktion	35
9.0 Slutsatser och diskussion	38
Referenser.....	41

Figurförteckning

Tabell 2.0, Övergripande konceptuellt ramverk	s. 21
Tabell 3.0, Semistrukturerade intervjuer	s. 23
Tabell 4.0, Agens efter branden i Älvsbyn	s. 34-35
Tabell 4.1 Agens inom stigrekonstruktion	s. 37

Översättningslista*

Svenska	Engelska
Institutionellt entreprenörskap	Institutional entrepreneurship
Möjlighetsutrymme	Opportunity space
Stigutveckling	New path development
Platsledarskap	Place-based leadership
Schumpeterianskt innovativt entreprenörskap	Schumpeterian innovative entrepreneurship
Stigberoende	Path dependency
Stigning inom det globala produktionsnätverket	Climbing GPN
Stiguppgradering genom förnyelse	Path renewal
Stigutveckling genom diversifiering	Path diversification
Stigtigutveckling genom förgrening	Path branching
Stigutveckling genom import	Path importation
Stigutveckling genom nyskapelse	Path creation
Stigutveckling genom uppgradering	Path upgrading
Stigtigutveckling genom utvidgning	Path extension
Treenighet för agensdriven förändring	Trinity of change agency

(* Den svenska översättningen av Path dependency till Stigberoende är gjord av Martin Henning, övriga översättningar är gjorda av författaren själv)

Abstract

The understanding and investigation of new industrial development paths is a core topic in evolutionary economic geography. In new path development theory, development is often explained through endogenous effects and in the state of ongoing processes. The impact of a sudden exogenous shock has received less attention. This essay aim is therefore to explore the impact and presence of agency in the ongoing process of new path development in Älvsbyn, in the aftermath of the devastating fire in the Polarbröd-factory on the 24 of August 2020. Path recreation is introduced as a new concept to helpfully explain the observed development of a new industrial path containing both elements of continuity and renewal. Through analyzing the empirical material sampled in semi structured interviews the essay concludes that agency is the key- factor for path reconstruction in Älvsbyn, it determines the final position in relation to continuity and renewal.

Keywords: New path development, agency, path reconstructing, exogenous shock

1.0 Inledning

Natten till den 24 augusti 2020 drabbades Polarbröds bageri i Älvsbyn av en oväntad och förödande brand. På kort tid totalförstördes bageriet, produktionen avstannade helt och 131 anställda blev uppsagda. Företaget är den största privata arbetsgivaren i Älvsbyns kommun och generellt den näst största arbetsgivaren efter kommunen. Händelsen blev en fruktansvärd chock och över en natt ställdes företaget, de anställda och hela Älvsbyns kommun inför en oväntad och plötslig kris (Skagerström Lindau 2020; Polarbröd 2020). En händelse som inte lämnat någon i Älvsbyn oberörd och i Älvsbyns kommuns historia kommer det från och med nu alltid finnas ett före och ett efter branden på Polarbröd.

Få företeelser är lika förödande i sin naturliga form som bränder och eldsvådor. I ekonomisk teori kan vi finna förtröstan i att förstörelse inte alltid nödvändigtvis behöver innebära något entydigt negativt. Både Marx och Schumpeter utvecklade sina teorier i förhållande till kriser, där krisen kan fungera som en katalysator till utveckling och förändring. Att genom kreativ förstörelse frigörs tidigare uppbundna resurser och kapital till förmån för potentiell förbättring och nyutveckling (Aoyama et. al 2011, s. 43-51). Även den klassiska skönlitterära och historiska litteraturen erbjuder exempel på den metaforiska och energiskapande kraften av eld,

hur fågel Fenix åter reser sig ur askan vackrare än någonsin tidigare och traditionen av att återföra näring till jorden genom svedjebbruk.

Även fast händelseutvecklingen efter branden fortfarande är pågående och ingen med säkerhet kan säga vilka konsekvenserna av den faktiskt blev, är det tydligt att branden är ett exempel på en händelse vilken vi redan i stunden den inträffar förstå att den kommer att leda till betydelsefull förändring. Förändring är oundviklig i det att chocken skapar ett vägskäl, att efter bästa förmåga återgå till det som var förut eller att ta tillfället i akt och göra något nytt. Det uppstår ett vägskäl mellan kontinuitet och förnyelse. På samma sätt som att det blev tydligt när spridningen av Covid-19 utvecklades till en omfattande pandemi, att det skulle komma att innebära för stunden ovissa men långsiktiga sociala, ekonomiska och politiska förändringar. Det är olämpligt att jämföra branden i Älvsbyn och utvecklingen av Covid-19 pandemin i avseende av omfattning och dignitet, dock har båda händelserna det gemensamt att de visar på förståelsen av den oundvikliga förändring en plötslig och förödande exogen chock medför.

Vi vet att branden utsatte Älvsbyn för en förödande och plötslig chock, vilken fick stora negativa ekonomiska konsekvenser i form av förlorad produktion och förlorade arbetstillfällen. Det skapade en stor oro och osäkerhet för lokalbefolkningen, företag och för kommunens fortsatta utveckling. Det är förtidigt att säga om Älvsbyn kommer resa sig ur askan som en fågel Fenix, visa sig vara ett exempel på kreativ förstörelse eller om chocken av branden får bestående negativa konsekvenser. Den stora frågan som hänger i luften är, hur går man vidare efter en sån chock?

2.0 Syfte, problemformulering och frågeställning

Uppsatsens syfte är att bidra till forskningsfältet relaterat ny stigutveckling¹ inom ekonomisk geografi. Genom ett analytiskt och undersökande perspektiv utforska närvaron av agens i stigrekonstruktion, efter den exogena chocken av branden på Polarbröds bageri i Älvsbyn sommaren 2020.

¹ Från engelskans New path development, författarens egna översättning

Uppsatsens övergripande frågeställning är:

Vilken roll spelar agens och aktörsbaserat agerande för stigrekonstruktion efter branden?

Vilken undersöks med hjälp av underfrågorna:

- Hur påverkade branden aktörers möjligheten att utöva agens?
- Hur skiljer sig syftet för agerande åt mellan aktörerna?
- I praktiken, vad resulterade utövandet av agens i?

Uppsatsen följer en forskningsdesign av en kvalitativ fallstudie och det empiriska materialet är insamlat med hjälp av semistrukturerade intervjuer. För att besvara frågorna operationaliseras uppsatsen i en teoretisk utgångspunkt i agens teori (Grillitsch – Sotarauta 2020, s.704-710) och teorin av stigutveckling² inom ekonomisk geografi (Grillitsch et. al 2018, s. 257-267; Trippel et. al 2018, s. 687-692; Martin – Sunley 2009, s. 75-83). Den existerande litteraturen kring stigutveckling är främst inriktad på ekonomisk och regional utveckling i samband med endogen förändring (Grillitsch et. al 2018, s. 257-267). Att hitta en befintlig definition och exempel applicerbart för situationen efter branden i Älvsbyn var därför svårt. För att komma till rätta med dissonansen i den tidigare litteraturen inom stigutveckling introduceras i uppsatsen konceptet stigrekonstruktion. Författarens egna bidrag till att utveckla teorin av stigutveckling.

3.0 Avgränsningar

Uppsatsens syfte är på mikronivå begränsad till lokal stigutveckling. Ur ett perspektiv på makronivå knyter det an till och utforskar centrala begrepp, diskussioner och är ett arbete i förlängningen av en teoretisk grund relaterat ekonomisk geografi och ny stigutveckling.

Viktigt att framhålla och uppmärksamma är arbetets placering tidsmässigt i förhållande till den undersökta händelsen av branden. Det är inte en retroaktivstudie, arbetet är tidsmässigt utfört under den pågående processen av rekonstruktion och återhämtning efter branden. Retroaktiva studier av utveckling har fördelen att det faktiska resultatet är kännbart, utifrån det går det även att göra en avgängning och undersökning för att identifiera faktorer vilka inte bidrog till resultatet. Tidsperspektivet och faktorerers reliabilitet är mer komplicerade att

² Från engelskans New path development, författarens egna översättning

förhålla sig till i undersökandet av pågående processer (Steen 2016, s. 1605-1612). Undersökandet sker i ett förhållande till förväntan, förväntan av faktorers betydelse och förväntan av möjlig utveckling. Förutsättningarna och utsikterna för vad som kan förväntas vara betydelsefullt och möjlig utveckling kan snabbt förändras, i ett inledande skede kan något uppfattas viktigt vilket senare visar sig inte alls vara viktigt (Steen 2016, s. 1605-1612). För att vidhålla aktualitet och validitet i analysen ska betydelsen av tidsavgränsningen i denna uppsats framhållas och tas i beaktning. Analys och slutsatser är baserade på befintlig, insamlad information och data från de fyra och en halv första månaderna efter branden. Vilken motsvaras av tidsperioden från inträffandet av branden fram tills inlämningsdatum (2021-01-11), för denna uppsats. Analys och slutsatser relaterat den faktiska utgången av utvecklingen efter branden kan därav inte och har inte denna uppsatsen för avseende att besvara. Arbetet är avgränsat till denna specifika och aktuella tidsperiod i vilken vi befinner oss i just nu, vikten av att undersöka en pågående process för att uppmärksamma de arbeten vilket kommer ligga till grunden för det slutliga resultatet.

De vidtagna avgränsningarna påverkar inte aktualiteten och relevansen i arbetet. De möjliggör för en relevant och aktuell analys av en pågående process, samt framhållandet av den av branden främst påverkade faktorn av industriell rekonstruktion.

3.1 Definitioner

Centrala begrepp för uppsatsen är: exogen chock, aktör och region

En exogen chock avser någon form av händelse, alternativt påverkan vilken kommer utifrån och sker utanför systemet. Svenska Akademiens ordlista, SAOL definierar exogen ”bildad av det yttre; verkande el. orsakad utifrån” (SAOL 2006, s. 192). Konsekvenserna av en exogen chock realiserar för den drabbade, alternativt de drabbade medans de övriga förutsättningarna inom systemet förblir i stor grad oförändrade. Motsatsen till den exogen chock är en endogen chock, ”bildad av det inre, verkande inifrån” (SAOL 2006, s. 181) vilken uppstår, alternativt genereras inom systemet. Branden var i det här fallet ett exempel på en exogen chock. Till karaktären plötslig, svår att förutse och inte genererad av förändringar inom systemet. Exempel på exogena och endogena chocker i sammanhanget av regional industriell utveckling är förändrad efterfrågan på produkter och ökad internationell konkurrens, respektive effektiviserad produktionskapacitet och uppgraderad kunskapsbas.

Aktör är benämningen på den som uppmärksammar och utövar någon form av agerande. Aktörskap kan representeras utav enskilda individer-, grupper av individer eller organisationers agerande (Jolly et al. 2020, s. 178; Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707). Exempel på regionala aktörer är bland annat intresseorganisationer, företag och kommunpolitiker.

Begreppet region är mångfacetterat och avser i förhållande till användning varierande företeelser. Fundamentalt för regions begreppet är att det används och uppstår i relation till något, att det används för att organisera gemensamma företeelser utifrån vad det ställs i relation till. Vanligt förekommande användning är för territorial indelning efter likartade geografiska förutsättningar, alternativt utifrån politiska eller beslutsfattande administrativa områden (Syssner 2008). Vid explicit användande av begreppet region i denna uppsats är det med hänvisning till och åsyftar den svenska geografiska, ekonomiska och politiska regionindelningen i 21 regioner i enlighet med Sveriges Kommuner och Regioners arbete (SKR 2020).

4.0 Teori och tidigare forskning

Frågan om vart lokalisering av industriell verksamhet uppstår och hur den utvecklas är centralt inom ekonomisk geografi och sträcker sig i moderntid tillbaka till Alfred Webers tidiga lokaliseringsteorier från början av 1900-talet. Produktionsorienterad lokaliseringsteori i linje med traditionell neoklassicismisk ekonomisk teori, karakteristisk för den tidiga västerländska industrialiseringen under 1900-talet vilken dominerades av förädling och tillverkningsindustrin. Webers lokaliseringsteori argumenterar för optimal industriell lokalisering vid en punkt där de totala tillverkningskostnaderna kan sänkas genom minimering utav transportkostnaderna. Vilket resulterar i en marknadsorienterad, alternativt input orienterad lokalisering av industriell verksamhet beroende på respektive transportkostnader för input- varor och färdig produkt (Hayter 1997, s. 111-117).

I takt med ökad modernisering, stigande urbaniseringsgrad och tilltagande globalisering ersätts de renodlade kostnadsminimerings teorierna för lokalisering av de ekonomiska fördelaktiga studierna av agglomerationer och koncentrationen utav ekonomisk verksamhet.

Från Alfred Marshalls industriella distrikt till Michael Porters klusterteori centreras diskussionen relaterat lokalisering utifrån betydelsen av externa stordriftsfördelar, flödet av interrelaterat kunskapsutbyte, internationell mobilitet utav arbetskraft och platspecifika förutsättningar. Klusterteorin aktualiserar de respektive för och nackdelarna med lokaliseringsekonomier och urbaniseringsekonomier. Tillsammans med de inom klusterteori relaterade teorierna av livscykel utveckling för industri och produkter har de varit tongivande för ekonomisk och geografiska lokaliseringsteorier under senare del av 1900-talet (Amin 2003, s. 149-166; Porter 2000, s. 15-32; Aoyama et. al 2011, s. 44-47, 122-126).

Sedan mitten av 2000-talet har det evolutionära perspektivet inom ekonomisk geografi stadigt utvecklats och är idag ett erkänt och välanvänt teoretiskt perspektiv. Evolutionär ekonomisk geografi skiljer sig från de tidigare skolbildningarna av neo- klassisk och strukturella ekonomiska- och lokaliseringsteorier, genom att ta avstånd från tanken om ekonomiska jämviktslägen och argumenterar i stället att ekonomisk utveckling drivs av kontinuerliga förändringsprocesser (Boschma – Martin 2009, s. 3-4; Aoyama et. al 2011, s. 44-47, 81-83; Boschma 2015, s. 735-736). Under det första decenniet dominerades den evolutionära ekonomiska geografins utveckling av ett focus på utvecklingen av stigberoende³ och det medföljande konsekvenserna av inlåsningsprocesser. Stigberoende i form utav att återvända till och aktualisera att förutsättningarna för industriell och ekonomisk utveckling sker i relation till kontexten och bakgrunden av tidigare historisk tradition och erfarenhet av utveckling (Martin – Sunley 2009, s. 61-67). De till en början gynnsamma förutsättningarna av geografisk lokalisering, nätverksrelationer, tydlig institutionell- regional förankring och specialiserad infrastruktur, vilka är centrala för klusterutveckling kan med tiden utvecklas till ett hinder för regional förnyelse och möjlighet till innovation. Utvecklingen har vänts till en så kallad inlåsningsprocess vilken agerar hämmande för den industriella och ekonomiska utvecklingen. I focus för diskussionen och forskningen inom den evolutionära ekonomiska geografien stod utforskandet av funktionella, kognitiva och politiska faktorerers påverkan för skiftet från gynnsamma förutsättningar till negativa inlåsningsprocesser. Samt vilken typ av medvetenhet och arbetet de krävs för att undvika, alternativt vända negativa inlåsningsprocesser (Hassink 2009, s. 450-453).

³ Från engelskans path dependency, översättning av Martin Henning

Att betrakta ekonomisk utveckling i form utav en ständig pågående process är centralt inom evolutionär ekonomisk geografi och omkring år 2010 och framåt inträffar ett focusskifte. Ett skifte från teoretiserandet av stigberoende och inlåsningsprocesser till den, för evolutionär ekonomisk geografi karakteristiska diskussionen relaterat förändringsprocesser och ny stigutveckling⁴. Inriktat på att undersöka och försök till att förklara hur stigberoende industriellverksamhet och den relaterade regionala utvecklingen kan vidareutvecklas. Evolutionär ekonomisk geografi lägger stort fokus på de strukturella förutsättningarna för industriella förändringsprocesser, främst i termer av industriell struktur och variationen av industriell verksamhet i regionen. På senare tid har de strukturella förutsättningarna kompletterats med undersökandet av institutionella förändringar och agens betydelse för förändringsprocesser (Grillitsch et. al 2018, s. 257-260; Hassink 2009, s. 451-454; Aoyama et. al 2011, s. 44-48).

4.1 Ny stigutveckling i evolutionär ekonomisk geografi

I kontrast till den dominerande teoribildningen av relaterad variation för stigutveckling vidgar och utvecklar Grillitsch, Asheim och Trippel (2018) teorin av ny stigutveckling. De framhåller möjligheten av även icke- relaterade kombinationer av kunskap och variation för industriell stigutveckling. Vilket har betydelse för ny stigutveckling i form av:

- Stigutveckling genom utvidgning⁵, utveckling i linje med existerande och befintlig industriell stigutveckling. En succesiv process över tid i innovationsutveckling och i resonans med etablerad teknologiskutveckling (Grillitsch et. al 2018, s. 266)
- Stigutveckling genom uppgradering⁶, uppgradering av befintlig industriell stigutveckling. Uppgraderingen kan ske genom att regionen, ett företag eller hela industrin stiger inom hierarkin för det globala produktionsnätverket⁷. Vilket ofta är ett resultat av humankapitalutveckling eller uppgradering av kunskapsbas och produktionskapacitet (Grillitsch et. al 2018, s. 266). Stiguppgradering kan även härledas till ett resultat utav förnyelse⁸ och utveckling av relaterad teknologi eller

⁴ Från engelskans New path development, författarens egna översättning

⁵ Från engelskans Path extension, författarens egna översättning

⁶ Från engelskans Path upgrading, författarens egna översättning

⁷ Från engelskans Climbing GPN, författarens egna översättning

⁸ Från engelskans Path renewal, författarens egna översättning

organisationsstrukturer, samt genom integrering och inkorporering av symbolisks kunskap i utveckling av en mer förädlad och nischad industri (Grillitsch et. al 2018, s. 266).

- Stigutveckling genom import⁹, införsel och etablering av en ny industri vilken är tidigare orelaterad till platsen (Grillitsch et. al 2018, s. 266).
- Stigutveckling genom förgrening¹⁰, diversifiering av existerande industri till nya industrier vilka är relaterade till de redan existerande. Sker genom platsbunden konkurrens inom kunskapsutveckling och produktionsutveckling (Grillitsch et. al 2018, s. 266).
- Stigutveckling genom diversifiering¹¹, en kombination utav tidigare orelaterade kunskapsområden vilka resulterar i diversifierad och orelaterad ny industriellutveckling (Grillitsch et. al 2018, s. 266).
- Stigutveckling genom nyskapelse¹², utvecklingen och uppkomsten utav helt nya industrier. Radikal innovationsutveckling och entreprenörsorienterad drivande utveckling vilket resulterar i ny industriellverksamhet (Grillitsch et. al 2018, s. 266).

De olika typerna av stigutveckling fokuserar på olika typer av mekanismer och källor till utvecklingen av nya industriella aktiviteter. Gemensamt har de att de förutsätter någon form av relation mellan befintliga strukturer och ny stigutveckling, mellan kontinuitet och förnyelse (Grillitsch et. al 2018, s.265-269). Teorin av stigutveckling utgår från tanken att inte enbart exogena chocker, som i fallet med braanden i Älvsbyn kan bryta stigberoende. I de tidigare nämnda exemplen (Grillitsch et. al 2018) framgår betydelsen av endogena källor till utvecklingen av nya industriella aktiviteter, exempelvis betydelsen av den endogena faktorn av kunskapsutveckling för stigutveckling genom uppgradering (Grillitsch et. al 2018, s. 266). Även exogena faktorer och dess betydelse för ny stigutveckling har uppmärksamats och undersökts, dock inte i lika stor utsträckning som betydelsen av relaterad och icke- relaterad

⁹ Från engelskans Path importation, författarens egna översättning

¹⁰ Från engelskans Path branching, författarens egna översättning

¹¹ Från engelskans Path diversification, författarens egna översättning

¹² Från engelskans Path creation, författarens egna översättning

variation och kunskapsutbyte (Trippel et. al 2018, s. 687-689). Trippel, Grillitsch och Isaksen (2018) framhåller vikten av att även exogena faktorer är relevanta att undersöka. Att utveckling kan influeras och påverkas även av utomstående och externa företeelser, att stigberoende kan brytas och att den evolutionära ekonomiska geografin varit för centrerad kring de existerande interna förutsättningarna att de missat betydelsen av externa faktorer möjlighet att påverka. Att i en tid där ekonomin globaliseras allt mer och rörligheten för kunskap och arbetskraft flyttats från nationellnivå till internationell ökar möjligheten för ny, extern kunskap att påverka etablerad stigutveckling (Trippel et. al 2018, s. 687-691). Trippel, Grillitsch och Isaksen (2018) framhåller framför allt betydelsen av nya aktörer utifrån regionens etablering inom befintlig stigutveckling och förankringen av utomregional kunskap till regionen. Både nya aktörer och förankringar i utomregionala kunskapsresurser är externa faktorer vilka skapar nya kunskapsflöden och rutiner inom den befintliga stigutvecklingen och kan resultera i stigförgrening, alternativt i stigskapelse (Trippel et. al 2018, s. 690-693).

Trots uppmärksammandet av exogena faktorer betydelse för stigutveckling (Trippel et. al 2018, s. 687-689) är den specifika betydelsen av en exogen faktor i form utav en plötslig chock förbisedd och icke- diskuterad. Den exogena chocken är en ganska bortglömd källa till stigutveckling inom den befintliga forskningen. En exogen chock leder dock inte automatiskt till stigutveckling. Det krävs att situationen uppmärksammas och tolkas, samt aktivt ageras utifrån av regionala, alternativt lokala aktörer. Uppmärksammandet, tolkningen och agerandet är det som ligger till grunden för och resulterar i stigrekonstruktion.

4.2 Agens och aktörsbaserat agerande för ny stigutveckling

Traditionen av att studera agens återfinns inom flertalet akademiska discipliner och har börjat bli uppmärksammat även i studier av ny stigutveckling och industriell utveckling på mikronivå. I undersökandet av varför regioner med samma förutsättningar kan uppvisa olikartade typer av stigutveckling, samt i att förstå varför en visst typ av stigutveckling utvecklas i förmån av och framför de andra (Steen 2016 s. 1605-1609; Grillitsch – Sotarauta 2020, s. -704, 707 716-719). Agens, på engelska agency avser utrymmet, förmågan och den potentiella möjligheten till att agera. Begreppet av agens används exempelvis både inom samhällsgeografi och sociologi för att påvisa hur framtidsorienterat agerande är kontextbundet utav tid, plats och tidigare erfarenheter. Att aktörers möjlighet till att utöva agens i syfte av förändring, samtidigt sker i relation till det dualistiska förhållande av hur agens tidigare

utövats och vilka konsekvenser det genererat (Jolly et al. 2020, s. 178; Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707; Castree et al. 2013). Utövandet av agens är aktörers reaktion på rådande utveckling, reaktionen och utövandet av agens kommer därav även influera och bidra till att forma kontexten av pågående utveckling samt förutsättningarna för framtida utövande av agens (Steen 2016 s. 1607-1609).

Tidig evolutionär ekonomisk geografi uppmärksammar vikten av agens i relation till institutionell utformning, entreprenörskap och kunskapsutveckling för lokaliseringsekonomier och klusterutveckling (Boschma – Martin 2009, s. 12-17; Martin – Sunley 2009, s. 79-83). Förståelsen och vikten av agens för industriell utveckling uppmärksammas och framhålls, men likt andra discipliner omfattas även den evolutionära ekonomiska geografin av debatten angående struktur- agens problematiken. I renodlad form är det två extrema förhållningsätt vilka ställs mot varande utifrån en teoretisering huruvida sociala handlingar är strukturellt bundna, alternativt individens autonomitet till fritt handlande men problematiken att strukturellt kunna undersöka agens i form av individuellt och fritt handlande kvarstår (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 705-707; Kitchin – Tate 2014, s. 26).

Problematiken med att kombinera och kontextualisera närvaron av struktur i agensbaserat undersökande är något Grillitsch och Sotarauta (2020) övervinner i sin Treenighet för agensdriven förändrings¹³ modell (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-713). Överbyggandet mellan struktur och agens sker genom introduktionen och definitionen utav möjlighetsutrymme¹⁴. Grillitsch och Sotarauta framhåller ”att konceptualisera hur agens i förändringsprocesser är relaterat till struktur genom tid eller sammansättningen av omständigheter vilket möjliggör förändring och kalla detta ett möjlighetsutrymme”¹⁵ (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 713). Möjlighetsutrymmet skapar förutsättningarna för och kontexten inom vilken aktörer kan uppmärksamma och utöva agens. Möjlighetsutrymmet är platsspecifikt, tidsspecifikt och i ständig omformering. Det bygger på de tre dimensionerna av tid-, region- och aktörsspecifika förutsättningar. Det tidspecifika möjlighetsutrymmet är avgörande för och relaterat den globalt existerande kunskapsbasen, institutioner och resurser som finns för tillfället. Det regionala möjlighetsutrymmet är baserat på de regionala

¹³ Från engelskans Trinity of change agency, författarens egna översättning

¹⁴ Från engelskans opportunity space, författarens egna översättning

¹⁵ I original ”to conceptualize how change agency is related to structure by the time or set of circumstances that make a change possible and call this an opportunity space” (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 713), författarens egna översättning

förutsättningarna, vilka inte är lika över allt. Det aktörspecifika möjlighetsutrymmet är relaterat möjligheter för individuella aktörer att realisera tillfället att agera. Tillsammans skapar de det specifika möjlighetsutrymmet för aktörer att utöva agens, samt den kontexten för aktörer att över huvud taget kunna föreställa sig möjligheten till att utöva agens (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 713-716).

Närvaron och betydelsen av agens för utvecklingen av entreprenörskap, institutionell förändring och organisation har som sagt uppmärksammats tidigare inom den evolutionära ekonomiska litteraturen för stigutveckling (Boschma – Martin 2009, s. 12-17; Martin – Sunley 2009, s. 79-83). Grillitsch och Sotarauta (2020) tar till vara på och utvecklar det inom tre typer av drivande former av agens för förändring, Schumpeterianskt innovativt entreprenörskap¹⁶, institutionellt entreprenörskap¹⁷ och platsledarskap¹⁸. Vilka samtliga utgår från den mänskliga faktorn av att utöva agens i syfte att och i en aktiv form vilken leder till förändring (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-713).

Schumpeterianskt innovativt entreprenörskap

Med referens till nationalekonomen Joseph Schumpeters (född 1883, död 1950) centrala teorier för ny ekonomisk utveckling genom entreprenörskapsledd innovation, är innovativt entreprenörskap en viktig form av agens för förändring och en central drivkraft till utveckling (Aoyama et. al 2011, s. 43-45, 49-50). I ett schumpeterianskt avseende hänvisar det till att oväntade händelser och arbetet av nytänkande entreprenörer kan ske i kontrast till och bryta med den befintliga stigutvecklingen. Vilket möjliggör för uppkomsten av ny stigutveckling och transformation utav en plats (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-708; Jolly et al. 2020, s. 177-178). Schumpeterianskt innovativt entreprenörskap, även kallat och hädanefter refererat till som innovativt entreprenörskap, är länken mellan och katalysatorn för föreningen av tillfället för förändring och individer vilka har en strävan efter att förverkliga möjligheterna de ser i tillfället. Tillfälle för förändring och individer villiga att ta de tillfällena i beaktning krävs, närvaron av vardera faktorn för innovativt entreprenörskap kan variera över tid och mellan platser, dock måste båda finnas för att något ska hända. De är beroende av exempelvis, den regional strukturen, möjligheten att utnyttja kunskap och resurser samt institutionella förutsättningar. Innovativt entreprenörskap är radikal innovation i sin renaste form, för att det

¹⁶ Från engelskans Schumpeterian innovative entrepreneurship, författarens egna översättning

¹⁷ Från engelskans institutional entrepreneurship, författarens egna översättning

¹⁸ Från engelskans place-based leadership, författarens egna översättning

ska kunna lyckas är det ofta i behov av hjälp av institutionellt entreprenörskap och platsledarskap för att kunna navigera sig och uppmuntras till att uppnå stordåd (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 710-711; Jolly et al. 2020, s. 177-178).

Institutionellt entreprenörskap

Aktörer vilka är drivande för förändring av befintliga institutioner till förmån för, alternativt är bidragande till uppkomsten utav nya gynnsamma institutioner för innovativt entreprenörskap utövar agens i form av institutionellt entreprenörskap. Uppkomsten av ny stigutveckling kan förklaras med hjälp utav både resultatet av innovativt entreprenörskap och utifrån drivande institutionellt arbete vilket allokerar resurser och underlag för förändring. Arbetet och agerandet av institutionellt entreprenörskap är viktigt att förstå utifrån hur aktörer medvetet agerar för att förändra och påverka den institutionella utformningen för att underlätta och motivera för förekomsten av innovativt entreprenörskap. Institutioner kan främja och samtidigt begränsa handlingsutrymmet för innovativt entreprenörskap och det arbetet som sker för att uppmärksamma och förändra det ska därav också betraktas likt agens för förändring i syfte för att skapa ny stigutveckling (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-708, 711; Jolly et al. 2020, s. 178).

Platsledarskap

Ny stigutveckling sker inom en process vari flertalet olika viljor, intressen och aktörer ställs mot varandra och driver förslag för sin egna sak. För att kombinationen av de olika drivkrafterna och motiven för förändring ska kunna samordnas och resultera i en faktisk förändring krävs agerande för koordination och ett övergripande platsorienterat ledarskap (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-708). Att utöva en form av agens för att helt enkelt kunna få någonting gjort, en förståelse för det bakomliggande arbetet för att influera aktörer och att abstrahera de individuella visionerna till en allomfattande och gemensam vision att arbeta mot. Formen av agens för förändring genom platsledarskap knyter an till det tidigare uppmärksammade behovet av organisation inom agen (Boschma – Martin 2009, s. 12-17; Martin – Sunley 2009, s 79-83), att likt institutionellt entreprenörskap behövs det organiserat agerande för att samordna och skapa förutsättningar för att stimulera möjligheten till innovativt entreprenörskap och att skapa förutsättningar för realiserandet av det (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 712-713).

Förmågan för aktörer att utöva agens står som sagt i relation till det för tillfället rådande tid- och plats specifika möjlighetsutrymmet. Aktörers förmåga till att utöva agens är lik väl inte statistiskt bundet till aktörsspecifika typer av agens. Aktörer kan medvetet och omedvetet utöva och vara delaktiga i flertalet olika former av agens, både under en specifik tidsperiod och över tid (Jolly et al. 2020, s. 178-179).

Det finns en existerande och omfattande forskning på de olika formerna av ny stigutveckling och att agens kan spela en roll i den utvecklingen (Grillitsch et. al 2018; Trippl et. al 2018; Jolly et al. 2020; Grillitsch – Sotarauta 2020). Det vi inte vet så mycket om är agens och aktörsbaserat agerandes betydelse i processen av rekonstruktion av en tidigare framgångsrik stigutveckling på mikronivå efter en exogen chock i form utav en brand. Vilket denna uppsats, i en förlängning och utveckling av tidigare forskning har för avseende att undersöka.

5.0 Konceptuellt ramverk

Det konceptuella ramverket utgör grunden för analysen och är inspirerat av Grillitsch och Sotarautas (2020) modell av treenighet för förändring, i kombination med en vidareutveckling av Grillitsch, Asheim och Trippls (2018) teori om ny stigutveckling där mitt egna konceptet av stigrekonstruktion introduceras (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-713; Grillitsch et. al 2018, s. 265-267).

5.1 Stigrekonstruktion

Då inget av de tidigare nämnda typerna av ny stigutveckling, varken för endogen eller exogen utveckling (Grillitsch et. al 2018; Trippl et. al 2018) på ett adekvat och tillfredställande vis är behjälpligt i att förklara den observerade utvecklingen med anledning av branden i Älvsbyn, introduceras i denna uppsats det helt nya konceptet av stigrekonstruktion.

Svenska Akademiens ordlista definierar rekonstruktion ”återställa i ursprunglig form; ombilda” (SAOL 2006, s. 750). Härledningen till att ombilda är centralt för valet att benämna denna process som stigrekonstruktion. Det skapar en tidsmässig och dramaturgisk förankring i konceptet av att det inträffar aktivt efter en händelse, i detta fallet efter en brand. Det väcker en anspelning på etableringen av något i fysisk form nytt, samtidigt som det sker i relation till bakgrunden och förekomsten av tidigare existerande stigutveckling. Ombilda och

rekonstruktion är även ord vilka står i resonans med förståelsen av utveckling i form utav en ständigt pågående process, inom teoribildningen av den evolutionära ekonomiska geografin. Begreppet stigrekonstruktion fångar upp det faktiska genomförandet av båda definitionerna för rekonstruktion i SAOL, återställa och ombilda. Aktörer kan vara intresserade av att både återställa stigutvecklingen till ursprunglig form och att ombilda det till något nytt. Den här spännvidden mellan att återställa och att omforma är det mest karakteristiska för stigrekonstruktion. Att slutresultatet blir varken en återgång till det gamla eller en ny stig från tabula rasa. Det blir en rekonstruktion som utgår från det gamla men skapar något nytt genom att balansera försök att återställa med försök att ombilda.

Till skillnad från stiguppgradering genom förnyelse, vilken ofta sker genom endogena och succesiva processer (Grillitsch et. al 2018, s. 266), avser stigrekonstruktion i detta fall utvecklingen av något nytt efter en exogen chock. Det nya utgångsläget efter branden är ett icke existerande bageri, det finns inget befintligt att förnya i relation till stiguppgradering. Lika väl som återuppbyggandet av bageriet inte kan betraktas som ett exempel på stigskapelse. Stigskapelse avser de radikala, ofta entreprenörsdrivna uppkomsten av något helt nytt och på platsen tidigare icke existerande (Grillitsch et. al 2018, s. 266), vilket inte stämmer överens med den pågående utvecklingen i Älvsbyn.

Den här typen av rekonstruktion kan även härledas filosofiskt till den så kallade Theseusparadoxen. Den antika författaren och historikern Plutarchos filosofiska tankeexperiment över Theseus, en av de främsta hjältegestalterna inom den grekiska mytologin hur vida hans berömda skepp vilket sägs stått uppställt för beskådning i Aten under århundraden kan betraktas vara ett och samma skepp. Under tidens gång byttes materialet i skeppet succesivt ut allt efter som trät ruttnade, vilket gav upphov till den paradoxala frågan om skeppet alltid var det samma eller om det övergick till att bli ett nytt skepp när materialet ersattes (Wasserman 2017). Diskussionen hur vida det är samma skepp eller inte går isär och fortsätter att utmana filosofiskt tänkande fortfarande idag.

Att med säkerhet definiera vad begreppet av rekonstruktion faktiskt innebär är inte enkelt. För introducerandet och definierandet av stigrekonstruktion i detta arbete har det gjorts ett aktivt val av positionering i förhållningsätt till Theseusparadoxen, det övergår till att bli ett nytt skepp när materialet ersätts. Att återställa något i ursprungligform innebär inte en återgång till den faktiska ursprungliga existensen av något. Det är fysiskt omöjligt, i de mest extrema

fallen har de ursprungliga ersatts av något nytt möjligtvis på sin höjd identiskt med det tidigare. Mer konkret relaterat till händelseutvecklingen i Älvsbyn efter branden kan det förklaras genom reaktionskedjan: Bageriet brinner ner, den spontana reaktionen är att bageriet måste byggas upp igen, men genom processer av agens formas balansgången mellan försök att återställa och försök att ombilda, vilket leder till rekonstruktion som resulterar i något nytt. Vilket motiverar och förklarar varför konceptet av stigrekonstruktion ska betraktas och definieras i enlighet med ett exempel av ny stigutveckling.

För att kunna undersöka stigrekonstruktion, definierat som...

Ny stigutveckling genom aktivt arbete för rekonstruktion av tidigare existerande stigutveckling. Stigrekonstruktion kräver aktörsbaserat agerande och karaktäriseras av summan av aktörernas strävan efter kontinuitet (återställa) respektive förnyelse (ombilda).

...är det centralt att identifiera vad och vem, alternativt vilka som är drivande i processen. I denna uppsats görs det med hjälp utav agens, vilket tidigare visat sig var en betydelsefull faktor och drivkraft inom förändringsprocesser och ny stigutveckling.

5.2 Agens för stigrekonstruktion i Älvsbyn

Grillitsch och Sotarautas (2020) tre typer av drivande agens för förändring är utgångspunkten för undersökandet av agensens betydelse för stigrekonstruktion. Innovativt entreprenörskap, institutionellt entreprenörskap och platsledarskap kompletterar varandra och fångar upp relevanta aspekter av de institutionella, de organisatoriska och de innovativa formerna av förändring vilka tidigare visat sig betydelsefulla för att observera förändringsprocesser (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-714).

Jolly, Grillitsch och Hansens (2020) arbete om utvecklingen av pappersindustrin i Värmland (Jolly et al. 2020, s. 178-179), har inspirerat till urvalet av lämpliga kategorier av aktörer i den här studien. Ned stående avsnitt redogör för de valda aktörerna.

Offentligt policyskapande

Betydelsen av policyskapande aktörer är relaterat till förutsättningar för möjligheten att

påskynda processer och påverka förslag. Det är viktigt att undersöka efter som att det lägger grunden för det offentliga agerandet och ofta förvaltar över både kapital och resurser (Jolly et al. 2020, s. 179).

I fallet med branden i Älvsbyn är det intressant att se hur dessa aktörer, vilka troligtvis förväntas agera snabbt hanterar situationen. Med anledning av att det är en så pass viktig industri som drabbats av branden, drabbar det även indirekt på lång sikt offentligt policy skapande aktörer i frågan om arbetstillfällen och ersättning. Det är lätt att tänka att de borde stiga in och agera i en krissituation, inom svensk byråkrati är vi vana och förväntar oss att den typen av aktörer synliggörs och tar någon slags ansvar redan i ett initialt skede även fast aktören själv inte är direkt drabbad. I förhållande till stigrekonstruktion är därför ett hypotetiskt scenario att de främst agerar utifrån målet av återgång och kontinuitet för direkt skademinimering

Näringsliv och företag

Jolly, Grillitsch och Hansens (2020) gör en distinktion mellan nya och etablerade företag, relaterat respektives förutsättningar till att driva förändringsprocesser. Var i nya företag kan associeras till mer radikala förändringar och etablerade till succesiva och måttfulla processer av förändring (Jolly et al. 2020, s. 179). I fallet med företag och näringslivs betydelse för utvecklingen i Älvsbyn efter branden, har samtliga typer av företag och näringsliv inkluderats inom samma kategori av aktör, med hänsyn till att det aktuella geografiska området är relativt litet.

Näringsliv och företag är en intressant aktör med anledning av att det ligger i deras intresse att agera i syfte av skademinimering. Efter som att effekterna av branden direkt och redan initialt spiller över till andra företag, vilka har någon form av koppling eller utbyte med Polarbröd och drabbar hela näringslivet. De har kapital och en organisatorisk roll till skillnad från privatpersoner, kan dra egen vinning av att en konkurrent drabbats negativt samtidigt som det kan visa på kreativitet och solidaritet i krisen. I relation till stigrekonstruktion är ett hypotetiskt scenario att aktörer tillhörande kategorin företag och näringsliv redan i ett initialt skede med större frihet kan agera utifrån omvandling och förnyelse, jämförelsevis med offentligt policyskapande aktörer. Genom att framhålla och förstärka positionen för de av branden oskadda aspekterna i näringslivet.

Civilsamhälle

Civilsamhällelig organisering och organisering av andra offentligt utomstående grupper kan utöva direkta påtryckningar i form av exempelvis, mobilisering och demonstrationer (Jolly et al. 2020, s. 179). Med undantag av det direkt drabbade företaget Polarbröd är framförallt invånarna i Älvsbyns kommun drabbade av branden då en stor del av de sammanlagda arbetstillfällena försvann. En viktig aktör att undersöka för att försöka kartlägga den breda opinionens perspektiv av utvecklingen och förändringsprocessen efter branden. Ett hypotetiskt scenario i relation till stigrekonstruktion är att aktörer från kategorin civilsamhälle möjligtvis uppvisar en splittrad inställning till kontinuitet och förnyelse. Splittringen uppstår utifrån den personliga och högst individuella förförståelsen för vilken typ av utveckling som anses fördelaktig i Älvsbyn.

5.3 Modell och hypoteser

Agens efter branden i Älvsbyn			
	Schumpeterianskt innovativt entreprenörskap	Institutionellt entreprenörskap	Platsledarskap
Offentligt policyskapande			
Näringsliv och företag			
Civilsamhälle			

(Tabell 2.0 Övergripande konceptuellt ramverk och hypotetiskt utövande av agens för stigrekonstruktion, Modellen är inspirerad av Grillitsch – Sotarauta 2020 och Jolly et al. 2020)

Hypotes:

Offentligt policyskapande aktörer → agens för målet av kontinuitet

Företag och näringsliv → agens för målet av förnyelse

Civilsamhälle → agens för kontinuitet, alternativt förnyelse

6.0 Metod

För att besvara de tidigare formulerade frågeställningarna följer ett kvalitativt metodologiskt tillvägagångsätt av en fallstudie genomförd med hjälp av en semistrukturerad intervjustudie. Utifrån uppsatsens övergripande utgångspunkt att undersöka aktörsbaserat agerande och agens på mikronivå, utifrån aktörernas egna perspektiv framstår ett kvalitativt metodologiskt tillvägagångsätt lämpligt. Ett kvalitativt metodologiskt tillvägagångsätt erbjuder möjligheter för djupgående, nyanserat undersökande av det empiriska materialet. Den kvalitativa metoden är därmed lämplig att använda när utgångspunkten är undersökningsdeltagarnas egna perspektiv och uppfattningar (Bryman 2016, s. 31-37, 392-397).

Den geografiska och tidsmässiga avgränsningen (Älvsbyns kommun, 24-08-20 till 11-01-21), skapar förutsättningar för en forskningsdesign i enlighet med en fallstudie. Avgränsningen gör att materialet för analysen registreras inom samma kontext (Esaiasson et al. 2017, s. 108-110). Tillskillnad från i en jämförande studie där materialet registreras i olika kontexter vilka sedan jämförs, erbjuder forskningsdesignen av en fallstudie bättre möjligheter för undersökandet av intensiteten och detaljerna i det avgränsade materialet (Bryman 2016, s. 60-64; Esaiasson et al. 2017, s. 108-110).

För insamlingen av empirisk primärdata inom fallstudien genomfördes totalt sex semistrukturerade intervjuer under perioden 13-11-20 till 07-12-20. De tre aktörskategorierna företag och näringsliv, offentligt policyskapande och civilsamhälle i Älvsbyns kommun utgör grunden för vald undersökningspopulationen. I relation till undersökningspopulationen genomfördes ett strategiskt urval för undersökning av representanter boendes i Älvsbyns kommun, samt representanter boendes i andra kommuner vilka arbetar i Älvsbyn.

Semistrukturerade intervjuer				
Nr	Primär aktörs kategori	Format	Datum	Längd
1	Offentligt policyskapande	Videosamtal	13-11-20	20 min
2	Offentligt Policyskapande	Videosamtal	16-11-20	40 min
3	Företag och näringsliv	Telefon	24-11-20	39 min
4	Företag och näringsliv	Videosamtal	26-11-20	35 min
5	Företag och näringsliv	Videosamtal	01-12-20	47 min
6	Företag och näringsliv	Videosamtal	07-12-20	49 min

(Tabell 3.0, Översikt av intervjuer)

En av de grundläggande styrkorna i kvalitativa intervjustudier är den direkta interaktionen mellan intervjuperson och personen som utför intervjun. Att ge utrymme för kroppsspråk, betoning och pauser de fysiska djupgående detaljerna i datainsamling bidrar till ytterligare nyansering i det empiriska materialet. Dessa fördelar ska dock ställas i proportion till de eventuella kostnaderna i tid och pengar det krävs för att samordna platsbundna fysiska intervjuer (Bryman 2016 s. 475-479, 483-485). Med anledning av den pågående Covid-19 pandemin genomfördes samtliga intervjuer på distans. Bristen på fysisk närvaro kompenseras effektivt genom användandet av diverse olika videosamtalstjänster och intervjuer över telefon. Att samordna genomförande underlättas av flexibiliteten i videosamtal och telefonintervjuer. Att hitta och bestämma passande tid för intervjun blir lättare när varken intervjupersonen eller intervjuaren behöver tänka på extra tid- och resekostnader för att kunna genomföra intervjun (Bryman 2016, s. 492-293). Fördelarna och effektiviteten i samordning ställs i kontrast till de eventuella nackdelarna av teknikstrul. Dåliga mikrofoner och ljudkanaler, varierande internetanslutning vilket kan resultera i plötsliga avbrott i uppkopplingen och den mänskliga faktorn av att exempelvis råka tappa bort laddaren till datorn (Bryman 2016, s. 492-293). Risken för avbrott och plötsliga störande element utifrån blir också större när intervjuerna genomförs på distans. Intervjupersonen och intervjuaren befinner sig på olika platser vilka båda kan utsättas för störning utifrån.

Intervjuerna utformades utifrån syftet att fungera som informantundersökningar och genomfördes i form av semistrukturerade intervjuer. Dynamiken i informantundersökningar bygger på intervjuarens intresse av att få förståelse och inblick i hur den som intervjuas

upplevt, uppfattat eller förhåller sig till det för undersökandet avsedda fenomenet.

Intervjupersonen blir en informant, en källa vilken kan bidra med information och svar utifrån sitt eget perspektiv (Esaiasson et al. 2017, s. 235-236, 260-261). Tillvägagångssättet med semistrukturerade intervjuer ger god möjlighet till undersökande av på förhand observerade potentiella relevanta ämnen, samt att det inkluderar utrymme för vidare utveckling och uppkomsten av nya, oväntade på förhand ej observerade ämnen. Semistrukturerade intervjuer är därtill ett flexibelt format i vilket frågorna kan anpassas i förhållande till de specifika och individuella förutsättningarna för varje intervju (Bryman 2016 s. 465-469; Esaiasson et al. 2017, s. 260-261). Den fördelaktiga och önskvärda subjektiviteten i resultatet av semistrukturerade intervjuer är utmanande i förhållande till att det kräver tolkning för genomförandet av analysen (Bryman 2016 s. 464-469, 569-572; Esaiasson et al. 2017, s. 260-261, 278-279). För att vidhålla relevans och validitet har intervjuerna transkriberats och kodats i enlighet med tematisk kodning. Den tematiska kodningen har för avseende att strukturera och organisera innehållet i materialet i återkommande och övergripande teman (Bryman 2016 s. 584-588). I detta fall utgår den tematiska kodningen från närvaron av de tre valda typerna av agens, innovativt entreprenörskap, institutionellt entreprenörskap och platsledarskap.

Det strategiska urvalet av aktörer i undersökningen skapar en stark centralitet i insamlade primärdata. Aktörerna upplevde händelsen av- och utvecklingen efter branden på plats, deras upplevelser och observationer är oberoende återberättelser och rekonstruktion utifrån (Esaiasson et al. 2017, s. 290-294). Graden av oberoende i förhållande till hur de väljer att framställa utvecklingen efter branden kan dock tendera att variera. Det ligger i aktörernas intresse att framhålla utveckling på ett sätt vilken är till deras egna fördel och det kan förekomma intressekonflikter mellan olika aktörer (Esaiasson et al. 2017, s. 294-299). För att testa tendensen och möjliga variationer i graden av oberoende i insamlad primär data, jämfördes svaren i intervjuerna för att hitta eventuella avvikelser eller tecken på gemensamt förhållningsätt.

Avgränsningen och utgångspunkten av att undersöka en pågående process återspeglas även i omfattningen och användandet av sekundära data (Steen 2016, s. 1605-1612). Aktuella sekundära källor till data är begränsad, det finns i dagsläget inte så mycket tidigare material som behandlar branden i Älvsbyn. Den sekundär data som finns och har använts i uppsatsen är främst nyhetsartiklar. De har i ett initialt skede använts i arbetet för att identifiera

potentiella nyckelpersoner att intervjua och för att bidra med förståelse om händelseutvecklingen i Älvsbyn efter branden inför genomförandet av intervjuerna (Bryman 2016, s. 470-473). sensationsnyheter

För att undvika eventuella tillfälliga sensationsnyheter och politisk vinkling i rapporteringen av händelseutvecklingen efter branden användes material från i en svensk kontext välrenommerade och väletablerade media. För att testa sekundära datas oberoende användes enbart information vilken gick att återfinna inrapporterad vid flertalet olika tillfällen och av flertalet olika nyhetsmedier (Esaiasson et al. 2017, s. 291-294). Utifrån grad av samtidighet i sekundär data användes material tidsmässigt och kontinuerligt inrapporterat under hela uppsatsprocessen. Med undantag av material inrapporterat under de första tumultartade timmarna av branden, de avviker från övrigt material efter som att effekten av branden då fortfarande var okänd (Esaiasson et al. 2017, s. 294-297).

6.1 Metod för datainsamling

Representanter för de olika kategorierna av aktörer, offentligt policyskapande, näringsliv, företag och civilsamhälle till tänkta intervjuer valdes ut efter en genomgång av sekundärt material i form utav nyhetsartiklar för att identifiera potentiella nyckelpersoner med koppling till branden. I slutet av varje intervju bad jag intervjupersonerna att hänvisa mig till andra personer som kunde vara relevanta för framtida intervjuer. På det sättet kombinerade jag mitt strategiska urval med en snöbollsmetod (Bryman 2016 s. 415-416; Esaiasson et al. 2017, s.190-191). I slutändan nådde jag två av de totalt sex intervjupersoner på detta sätt.

Intervjuerna genomfördes utifrån en intervjuguide bestående av fyra övergripande frågeområden (Bryman 2016 s. 469-479). Intervjupersonerna fick därmed tala fritt kring hur de mindes omständigheterna kring branden och dess efterspel, hur branden påverkat dem själva, vilka åtgärder som vidtagits och av vem, samt vilken betydelse branden haft för Älvsbyn. Exakt formulering och utformningen av frågorna varierade mellan intervjuerna, de anpassades specifikt utifrån intervjupersonen inför varje intervju. I intervjuguiden listades även punkter för övergripande teman, exempelvis innovation, resursutnyttjande, näringsliv och civilsamhälle. Punkterna användas jag som påminnelse och en checklista för redan observerade potentiella betydelsefulla ämnen att följa upp i intervjuerna. Detta för att i så stor utsträckning det gick låta intervjupersonen tala fritt och observera vad de själva, utifrån deras

egna perspektiv, framhåller och uppfattar som betydelsefullt. Det fanns en medvetenhet och en oro redan i början av undersökningsarbetet att det kunde bli svårt att lyckas genomföra intervjuer med representanter från alla tre kategorier och aktörer. Därför utformades och anpassades frågorna så att de berörde frågor utifrån perspektivet av alla tre kategorier av aktörer i varje intervju. Det strategiska urvalet tillät att en och samma intervjuperson indirekt kunde representera flertalet kategorier av aktörer. Exempelvis en representant för företag och näringsliv vilken även bor i Älvsbyn kan även bidra med svar representativt och aktuellt för kategorin civilsamhälle. Det krävde en medvetenhet och tydlighet från min sida som intervjuare, att tydligt och öppet formulera frågorna så att det inte uppstod någon tveksamhet och osäkerhet för intervjupersonen utifrån vilket perspektiv de besvarade frågan. Medvetenheten och oron inför att eventuellt inte lyckas genomföra intervjuer med specifika representanter för alla kategorier visade sig vara befogad. Jag erhöll flertalet avböjande och uteblivna svar på intervjufrågningar riktade till kategorin civilsamhälle och därför är den kategorin inte lika väl undersökt som de övriga. Utifrån utformningen och omfattningen av frågorna är dock materialet från de genomförda intervjuerna även representativt för den kategorin.

En observerad fördel med att genomföra distansintervjuer nu under pågående Covid-19 pandemin är att gemene man, inklusive jag själv har större erfarenhet och vana av att använda videosamtalstjänster jämfört med innan pandemin. Intervjusituationen påverkades inte märkbart av onödig stress utifrån att behöva förlita sig på teknik och det fanns en ömsesidig förståelse mellan intervjuperson och intervjuare för valet att använda videosamtalstjänster. Intervjupersonen framstod även mer bekväm och villig till att genomföra intervjun när det kunde genomföras i deras egna miljö, utan att en intervjuperson kommer in som ett fysiskt störningsmoment i den kontexten.

7.0 Empiri

För att skapa en relevant överblick och genomgång av det empiriska materialet från de sex genomförda intervjuerna är det tematiskt kodat utifrån innovativt entreprenörskap, institutionellt entreprenörskap och platsledarskap. Materialet uppvisar dels övergripande teman och enskilda händelser av exempel på utövandet av agens efter branden i Älvsbyn. Nedanstående avsnitt redogör för några av dessa händelser.

Det första exemplet på agens i efterdyningarna av branden är den kompetensinventering som inletts av representanter för offentligt policyskapande aktörer och näringsliv. Syftet med kompetensinventeringen är att förbättra matchningen mellan arbetssökande och företag. Inventeringen är därmed tänkt att fungera som ett komplement till arbetsförmedlingens arbete (Intervju 3). Intresset för och efterfrågan av en kompetensinventering existerade redan innan branden, dock aktualiserades och intensifierades det starkt efter branden av bland annat anledningen att flertalet av de tidigare anställda i bageriet arbetat där under väldigt långa perioder och saknar övrig arbetslivserfarenhet (Intervju 3; Intervju 2).

Direkt efter branden utövades ett avgörande exempel på agens när beslutet att bygga ett nytt bageri i Älvsbyn fattades (Intervju 1; Intervju 2; Intervju 3; Intervju 5). Efter branden fanns det inget bageri och beslutet om byggnationen av ett nytt visar på viljan och entreprenörskap från företag och näringsliv att etablera en, efter omständigheterna ny verksamhet. Kort efter branden återkom ett exempel på agens i viljan att skapa något, efter omständigheterna nytt i återupptagandet av smörgåsproduktionen (Intervju 2; Intervju 5). Smörgåsproduktionen består av Polarbröds tillverkning av färdiga smörgåsprodukter vilken även den förstördes i och avstannade helt efter branden. Återupptagandet av smörgåsproduktionen krävde nya lokaler och återanställning av personal (Intervju 2; Intervju 5). De nya lokalerna som smörgåstillverkningen etablerades i var vid tillfället för branden uthyrda till ett produktionsbolag. Det förekom även diskussioner mellan offentligt policyskapande aktörer och en potentiell intressent, vilken visat intresse för att inom en snar framtid överta lokalerna i syfte att bedriva egen verksamhet. Med anledning av det kritiska läget efter branden gavs smörgåstillverkningen företräde till lokalerna, vilka med hjälp från det lokala företaget Älvsbyhus byggdes om och anpassades så att den nyetablerade smörgåstillverkningen kunde påbörjas kort efter branden (Intervju 2; Intervju 4; Intervju 5).

Utvecklingen efter branden tillät företag och andra aktörer att genom agens betona sitt engagemang för hållbar produktion. I planeringen och byggnationen av det nya bageriet förstärktes Polarbröds tidigare engagemang för hållbarhet och miljö, det nya bageriet förväntas bli både modernt och hållbarhetsinriktat. Frågan om hållbarhet aktualiserades också av från övriga näringsliv och företag som en av de främsta potentiella tillgångarna för utveckling av företagslivet i Älvsbyns kommun efter branden (Intervju 3; Intervju 5; Intervju 4; Intervju 6).

Närvaron av hållbarhetsargumentet fick också praktiska konsekvenser. Efter branden påbörjades ett lokalt projekt för resilient matproduktion av företag, lokala policyskapande aktörer och andra delar av näringslivet. Projektet går syftar till att utveckla en kunskapsbas, utbildningsmöjligheter och uppmärksammandet av resilient matproduktion som en potentiell drivkraft för framtida näringslivsutveckling i Älvsbyn (Intervju 5; Intervju 6). I utbildningssyfte har det även efter branden lanserats en till utbildning inriktad på hållbarhet bageriarbetsutveckling. Utbildningen är initierad från företagsnivå och utvecklad till ett omfattande samarbete med företrädare för offentligt policyskapande aktörer (Intervju 5).

En återkommande observation av agens efter branden är platspecifika och externa företags försök att rekrytera den efter branden friställda arbetskraften (Intervju 2; Intervju 3). Bageriet var vid tillfället för branden den största privata arbetsgivaren i Älvsbyns kommun och företag vilka omsätter likartad arbetskompetens såg en möjlighet till att rekrytera erfaren och kompetent personal till sin egen verksamhet. Huruvida det sker mot en bakgrund av att ta tillfället i akt och dra vinning av situationen, alternativt att solidariskt bistå med arbetstillfällen går det inte att avgöra utifrån det empiriska materialet (Intervju 2; Intervju 3). I reaktion till det har offentligt policyskapande aktörer har organiserats för att aktivt arbeta i förebyggande syfte för att förhindra eventuell utflyttning från Älvsbyns kommun (Intervju 1; Intervju 2). Företag och näringsliv har väckt ett intresse för och uppmärksammat potentialen av att utveckla möjligheten till olika former av traineeprogram i samarbete med lokala företag (Intervju 3; Intervju 6). Ett engagemang och åtagande vilket fortfarande befinner sig i ett planeringsstadium, vilket i det fallet de blir aktuellt att realisera har potential till att öppna upp för nya anställningsmöjligheter, kompetensutveckling och rotation av existerande arbetskraft i Älvsbyns kommun (Intervju 3; Intervju 6).

Återkommande exempel på agens är den lokala, kollektiva uppslutningen i att hjälpas åt och att vara behjälplig. Privatpersoner och företag har ställt upp och hjälpt till på alla sätt som de kan bidra (Intervju 3; Intervju 2; Intervju 4; Intervju 6). Den påtagligt aktualiserade risken och sårbarheten inför konsekvenserna av en krissituation har bidragit till en kollektiv övertygelse om att vända situationen till något bättre (Intervju 5; Intervju 2). Älvsbyn har sedan tidigare väl etablerade nätverksrelationer mellan företag och företagare, det är både geografiskt och befolkningsmässigt en liten kommun och flera informanter drog uppmärksamhet det de ansåg var en lokal ”alla känner alla”- mentalitet (Intervju 1; Intervju 2; Intervju 3; Intervju 4; Intervju 5; Intervju 6). Efter branden har det de nätverksrelationerna aktualiserats i en

uppslutning mellan företag att ställa sig till förfogande att vara behjälpliga (Intervju 1; Intervju 5; Intervju 4; Intervju 3; Intervju 6). Initiativ av att tidigarelägga redan planerad produktion och verksamhet med anledning av branden förekommer från både företag och näringslivet generellt. Även processen för existerande initiativ, vilka handläggs av offentligt policyskapande aktörer har snabbats på. Både den tidigarelagda produktionen och aktualiserandet av befintliga initiativ sker i syfte av att behjälpligt skapa ekonomiskstimulans och sysselsättning i Älvsbyn (Intervju 2; Intervju 3; Intervju 4).

Nätverksrelationer och kontaktetablering har även skett mellan lokala offentligt policyskapande aktörer och de på en nationellnivå. Branden i Älvsbyn har synliggjort brister i existerande rutiner för hantering av den här typen av plötsliga och omfattande kriser på mikronivå. Även om det finns en vilja att assistera och avlasta det lokala arbetet från nationell nivå, så saknas faktiska verktyg för att bistå den lokala ekonomin. Därför har det inletts initiativ av att studera utvecklingen efter branden i syfte av att samla dokumentation inför eventuella framtida liknande händelser. MSB, myndigheten för samhällsskydd och beredskap startade en egen utredning av branden för att observera vilka lärdomar som kan dras utifrån händelseförloppet och konsekvenserna av branden (Intervju 2).

8.0 Analys och resultat

Genom att analytiskt bearbeta det empiriska materialet utifrån Grillitsch och Sotarautas (2020) teori av treenigheten för agensdriven förändring och min egna konceptualiseringen av stigrekonstruktion, framgår flertalet exempel på aktörers utövande av agens i stigrekonstruktion efter branden i Älvsbyn (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-713). Vid en överblick av resultatet i tabell 4.0, se sidan 34-35 framgår det tydligt att aktörerna kan utöva olika typer av agens och att ett initiativ kan resultera i utövandet av olika typer av agens (Jolly et al. 2020, s. 178-179). Tabell 4.1, se sida 37 presenterar en överblick av hur resultatet av utövandet av agens positionerar sig i relation till kontinuitet och förnyelse inom stigrekonstruktion.

8.1 Innovativt entreprenörskap

Samarbetet kring kompetensinventering är ett exempel på innovativt entreprenörskap. Intresset och efterfrågan av kompetensinventeringen förekom förvisso redan innan branden,

dock aktualiserades behovet med anledning av de omfattande antalet uppsägningar och förlorade arbetstillfällen branden resulterade i. Projektets syfte att överkomma bristerna i Arbetsförmedlingens ordinarie arbete, genom att aktualisera företags förutsättningar och behov av delaktighet i matchningsprocessen mellan arbetssökande och företag. Exemplifierar och påvisar de innovativa och nyskapande egenskaperna i enlighet med utövandet av agens i form av innovativt entreprenörskap (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-708; Jolly et al. 2020, s. 177-178).

Det centrala och avgörande beslutet om byggnationen av ett nytt bageri är även det exempel på innovativt entreprenörskap (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-708).

”Det var ett extremt viktigt och positivt, det var ju, jag menar tolv timmar efter att branden började [...] Fabriken brann fortfarande när hon stod framför all personal och sa att fabriken skulle byggas upp igen [...] För det var nog en av de viktigaste enskilda händelserna i hela den här processen skulle jag vilja påstå [...] Man har tydliggjort, som man inte har gjort tidigare att Älvsbyn är deras huvudort och att det är där som hjärtat finns, det har man inte gjort tidigare, utan då har man ju haft fabriker på tre platser, huvudkontoret på en fjärde plats och nu var man väldigt, väldigt tydlig i sina egna dokument i sin egna kommunikation, att Älvsbyn är Polarbageriets huvudort och hjärta” (Intervju 1).

Ett entreprenörsdrivet beslut om etableringen av ett nytt bagerie i Älvsbyn, vilket efter omständigheterna lika gärna kunde resulterat i en byggnation av ett nya bageriet på en annan ort, alternativt att det inte resulterade i byggnationen av ett nytt bageri över huvud taget. I utgångsläget efter branden var bageriet icke existerande, beslutet om och investeringen till det nya bageriet skapade ett nytt utgångsläge i vilket det existerar ett framtida nytt bageri. Beslutet om byggnationen av ett nytt bageri är katalysatorn bakom händelseutvecklingen från inget bageri till en framtid med ett nytt bageri. Beslutet är resultatet av ett nyskapande entreprenörialistiskt agerande aktör för företag och näringsliv (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-708; Jolly et al. 2020, s. 177-178).

Nystarten av smörgåstillverkningen är ett exempel på ett initiativ som resulterar i utövandet av flertalet typer av agens och i engagemang från olika aktörer. Ett exempel på innovativt entreprenörskap kom det till uttryck genom det grundläggande innovativa beslutet om

nyetablering och nystart av produktionen från företagssidan (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-708; Jolly et al. 2020, s. 177-178).

Även det återkommande och övergripande temat av hållbarhet tar sig uttryck i utövandet av flertalet typer av agens och i engagemang från olika aktörer. Hållbarhet aktualiseras från företag och näringslivet som en av de främsta faktorerna med utvecklingspotential för framtida näringslivsutveckling i Älvsbyn.

”Det är här den här omställningen sker nu, det börjar finnas ett globalt intresse för norra Sverige tror jag kopplat till omställningen mot hållbarhet” (Intervju 4).

I temat för hållbarhet återfinns flera exempel på utövandet av agens i form av innovativt entreprenörskap. Av planeringen av det nya bageriet initierat av aktörer representativa för företag och näringsliv, i samarbetet mellan näringsliv och offentligt policyskapande aktörer i det efter branden etablerade arbetet kring resilient matproduktion, samt i samarbetet mellan representanter för företag och offentligt policyskapande aktörer lanserandet av utbildningen inriktad på hållbarhet och framtida bageriarbetsutveckling. Vilka samtliga är exempel på nya, innovativa, entreprenörsdrivna initiativ karakteristiska för agens i form av innovativt entreprenörskap (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-708; Jolly et al. 2020, s. 177-178).

Initiativen från plats specifika och externa företag att rekrytera bland den efter branden friställda arbetskraften, oavsett bakomliggande motiv resulterar i utövandet av agens i form av innovativt entreprenörskap. De exemplifierar och påvisar det entreprenörialistiska tänkandet av att upptäcka nya möjligheter, att ta tillfället i akt och agera utifrån det, vilket är karakteristiskt för innovativt entreprenörskap (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-708; Jolly et al. 2020, s. 177-178). Hotet av externa företags försök att rekrytera den friställda arbetskraften gav upphov till en motreaktion. Bland annat genom det uppmärksammade initiativet till att utveckla traineeprogram. Efter som att det erbjuder en helt ny innovativ möjlighet för att utveckla företagsamheten och öka sysselsättningsgraden i Älvsbyn är förslaget till traineeprogram ett exempel på innovativt entreprenörskap. (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-708; Jolly et al. 2020, s. 177-178).

8.2 Institutionellt entreprenörskap

Arbetet kring resilient matproduktion är också ett exempel på utövandet av agens i form av institutionellt entreprenörskap. I det inledande arbetet vilket initierades av aktörer representativa för företaget framhålls visionen och viljan till att förankra projektet lokalt i Älvsbyn, trots rådande praxis av att initiativ i likhet med detta förespråkar fördelarna med att lyfta det till regionalnivå.

”Resilient betyder ju motståndskraftig, det är ett jäkla svårt ord [...] jag förstår det samtidigt är det ett viktigt ord för det betyder motståndskraftig, du vet Stockholm Resilience centre jobbar ju med hur vi ska bli mer motståndskraftiga och det är klart att även en ort kan behöva sin motståndskraft, kan behöva sin stabilitet och balans [...] så ska vi göra det tillsammans med andra för poängen, tillsammans är en poäng för att skapa den här motståndskraften [...] vi är precis på väg att starta igång det och det kommer att bli till en början då en förstudie en workshopserie med intressenter från Älvsbyn [...] vi ska göra det i Älvsbyn, jag tänker inte säga Norrbotten, jag tänker inte låta Luleå plocka det här utan vi kommer sätta ner pinnen i Älvsbyn” (Intervju 5).

I samarbete med representanter från näringsliv och offentligt policyskapande aktörer har de organisatoriska och institutionella förutsättningarna för projektet anpassats till att bli fördelaktiga för en lokal etablering i stället för en regional. Exempelvis är Älvsbyns kommun tilltänkt projäktägare i stället för representant på regionalnivå. Exempel på institutionellt entreprenörskap i syfte att utmana, uppmärksamma och förändra nuvarande formella och informella institutionella förutsättningar för innovativt entreprenörskap i Älvsbyn (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-708, 711; Jolly et al. 2020, s. 178).

Nya direkta nätverksrelationer har skapats och aktualiserats mellan lokala och nationella offentligt policyskapande aktörer. Lokala offentligt policyskapande aktörer i Älvsbyn blev uppmärksammade på bristerna och de begränsade möjligheterna till bistånd och ekonomisk hjälp från nationellnivå i befintlig policyutformning.

”Regeringen med stadsministern i spetsen har ju lovat att hjälpa till och allt det här, men i slutändan så har dom inga, dom har ju inga egna pengar, utan det ska ju redan vara i systemen, och det kan dom ju inte påverka, dom kan ju inte säga, så skicka x antal

arbetstillfällena till Älvsbyn, bara för att det har brunnit i Älvsbyn, utan då måste man ju ha ett system där man, där regeringen har, ska jag säga, oavsett vart det händer i landet en katastrof, så ska dom ju ha en katastrof beredskap för, som är övergripande beredskap och det finns inte” (Intervju 2).

I dialogen mellan offentligt policyskapande aktörer på lokal respektive nationell nivå återfinns det där av exempel på utförandet av agens i form av institutionellt entreprenörskap. Det återfinns i det återrapporteringen från lokala offentliga policyskapande aktörer till nationell nivå, i vad de uppfattar kan vara behövlig och relevant hjälp från nationell nivå om en liknande situation skulle inträffa. Ett aktivt arbete för att bistå med information i syfte att på långsikt förändra policy och den institutionella utformningen för liknande krishantering (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-708, 711; Jolly et al. 2020, s. 178). Ett annat observerat exempel på utövandet av agens i form av institutionellt entreprenörskap är den separata brandutredning som genomförts av MSB, myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Utredningen är förvisso ett initiativ föranlett av en extern aktör. Likväl är det ett exempel på institutionellt entreprenörskap, då det övergripande syftet är att dokumentera och analysera branden för framtida utveckling av deras ordinarie verksamhet (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-708, 711; Jolly et al. 2020, s. 178).

8.3 Platsledarskap

Processen vilken föranledde etableringen av smörgåstillverkningen i de nya lokalerna krävde samarbete, organisering och beslutsfattande av offentligt policyskapande aktörer för att möjliggöra upplåtande och förtur till lokalen för den nya smörgåstillverkningen. Exempel på de organisatoriska och samordnande egenskaperna i enlighet med utövandet av agens i form av platsledarskap (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-708).

Utövandet av agens i form av platsledarskap för att förhindra eventuell utflyttning, uppstod i det intensiva koordinationsarbetet mellan representanter från kommun, region och Arbetsförmedlingen för att samordna befintliga resurser och bevaka händelseutvecklingen på plats i Älvsbyn (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-708, 712-713).

Den kollektiva viljan att hjälpa till under och efter krissituationer blir extra tydlig när det är en liten ort och ett för den orten betydelsefullt och viktigt företag som drabbats. Älvsbyn har en

lång tradition av att vara ett entreprenörsdrivet samhälle och redan innan branden fanns det väl etablerade nätverksrelationer mellan företag och privatpersoner. Efter branden aktualiserades och prövades de nätverksrelationerna, genom utövandet av agens i form utav platsledarskap från både näringslivet och civilsamhället. Som en del av arbetet för skademinimering visade privatpersoner och företag exempel på omorganisering och omprioritering i det dagliga arbetet (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-708). Platsledarskap som det att företag tidigarelade och snabbade på processerna för redan planerad produktion och Älvsbyhus, vilka tillsammans med Polarbröd är de största och mest tongivande företaget erbjöd sig att assistera i ombyggnationen av de nya lokalerna för smörgåstillverkningen för att tillverkningen skulle kunna komma igång så fort som möjligt. Även offentligt policyskapande aktörer bidrog till utövandet av agens i form av platsledarskap genom initiativet att effektivisera beslutsprocessen och handläggningstiden för aktuella projektansökningar vilka de befogade över. Fokusskiftet och det kollektiva organiserandet av insatser för ett enat specifikt mål, målet att hjälpa till och aktivt arbeta för skademinimering är exempel på de för platsledarskap karakteristiska egenskaperna samordning och betydelsen av resursallokering för att kunna underlätta för innovativt entreprenörskap (Grillitsch – Sotarauta 2020, s. 707-708, 712-713; Jolly et al. 2020, s 178).

Nedanför presenteras en översikt och sammanfattning av utövandet av agens efter branden i Älvsbyn:

Agens efter branden i Älvsbyn			
	Schumpeterianskt innovativt entreprenörskap	Institutionellt entreprenörskap	Platsledarskap
Offentligt policyskapande aktörer	Kompetensinventering (Intervju 3) Hållbarhet: -Resilient matproduktion -Utbildning (Intervju 3; Intervju 5; Intervju 6)	Hållbarhet: -Resilient matproduktion (Intervju 5; Intervju 6) Nationella nätverksrelationer (Intervju 2) MSB.s utredning (Intervju 2)	Smörgåstillverkning (Intervju 5; Intervju 2) Undvika utflyttning: -Samordna befintliga resurser (Intervju 1; Intervju 2) Skademinimering: -Effektivisera beslutsprocesser och handläggningstid (Intervju 2)

Näringsliv och företag	Kompetensinventering (Intervju 3) Beslut och investering i byggnation av nytt bageri (Intervju 1; Intervju 3; Intervju 5) Smörgåstillverkning (Intervju 5; Intervju 2) Hållbarhet: -Planering av nytt bageriet -Resilient matproduktion -Utbildning (Intervju 3; Intervju 5; Intervju 6) Försök till att rekrytera friställd arbetskraft (Intervju 2; Intervju 3) Undvika utflyttning: -Traineeprogram (Intervju 3; Intervju 6)	Hållbarhet: -Resilient matproduktion (Intervju 5; Intervju 6)	Skademinimering: -Tidigarelagd produktion -Älvsbyhus hjälper till med ombyggnationen (Intervju 4; Intervju 5; Intervju 6)
Civilsamhälle			Skademinimering: -Nätverksrelationer -Vara behjälplig (Intervju 4; Intervju 1; Intervju 2; Intervju 6)

(Tabell 4.0 Översikt av det empiriska materialet presenterat i analysen. Modellen är inspirerad av Grillitsch – Sotarauta 2020 och Jolly et al. 2020)

8.4 Stigrekonstruktion

I stigrekonstruktion positionerar sig de olika exemplen av agens på en skala mellan kontinuitet och förnyelse.

Exempel på agens för kontinuitet är kompetensinventeringen, den nyetablerade smörgåstillverkningen, samordningen av befintliga resurser och initiativet av platsledarskap för att hjälpa till. Kompetensinventeringen används för att uppmärksamma de redan befintliga kompetensbehoven bland etablerade företag i Älvsbyn. Den ny etablerade smörgåstillverkningen är ett exempel på direkt skademinimering och att försöka återgå till en

situation liknande den före branden. Dess utom fick den företrädare framför en eventuell extern nyetablering, vilken jämförelsevis kunde bidra till förnyelse. Samordningen av befintliga resurser och initiativet att hjälpa till effektiviserade redan befintliga tillgångar och resurser.

Exempel på agens vilka kan resultera i antingen kontinuitet eller förnyelse är, byggnationen av ett nytt bageri och försöken från företag att rekrytera den friställda arbetskraften. Till en början är byggnationen ett resultat i kontinuitet och skulle det nya bageriet bli likadant som innan branden skulle det fortsätta att vara ett exempel på kontinuitet. I fall att det nya bageriet blir mer avancerat och modernare är det i stället ett exempel på förnyelse. Genomförs rekryteringen av den friställda arbetskraften av etablerade företag i Älvsbyn resulterar det i kontinuitet och en vidareutveckling av existerande företagsamhet. Genomförs det av externa företag kan det leda till utflyttning från Älvsbyn. En omfattande utflyttning leder till minskade skatteintäkter och mindre tillgång på arbetskraft, en form av negativ förnyelse och förändring för Älvsbyn.

Exempel på agens för förnyelse är, samtliga initiativ i det övergripande temat av hållbarhet, traineeprogrammen och de effektiviserade besluts- och handläggningstiderna. Den gemensamma satsningen för nyutveckling genom kunskapsförnyelse i initiativen för hållbarhet, utmanar och förnyar tidigare utveckling i Älvsbyn. Traineeprogrammen kan möjliggöra för en omskolning och kunskapsutveckling inom den befintliga arbetskraften, vilket kan leda till förnyelse för befintliga företag. Att skynda på och effektivisera besluts- och handläggningsprocesser kan främja både nyetablering och nyskapande projekt.

Alla observerade exempel på utövandet av agens efter branden i Älvsbyn är inte relevanta för utvecklingen av stigrekonstruktion. Vare sig etableringen av de nationella nätverksrelationerna eller MSB:s separata brandutredning. De syftar till att ändra institutionell utformning och praxis på en nationell nivå och är i sig inte avgörande för den pågående utvecklingen i Älvsbyn.

Nedanför presenteras en översikt och sammanfattning agens inom stigrekonstruktion i Älvsbyn:

Positionering av agens inom stigrekonstruktion		
Kontinuitet	Förnyelse	Ej relevant
Kompetensinventering (Intervju 3)	Beslut om byggnation av nytt bageri - vid modernisering (Intervju 1; Intervju 3; Intervju 5)	Nationella nätverksrelationer (Intervju 2)
Beslut om byggnation av nytt bageri - vid rekonstruktion av det gamla (Intervju 1; Intervju 3; Intervju 5)	Hållbarhet (Intervju 3; Intervju 5; Intervju 6)	MSB.s utredning (Intervju 2)
Smörgåstillverkning (Intervju 5; Intervju 2)	Försök till att rekrytera friställda arbetskraften -externa företag (Intervju 2; Intervju 3)	
Försök till att rekrytera friställda arbetskraften -etablerade företag (Intervju 2; Intervju 3)	Undvika utflyttning: -Traineeprogram (Intervju 3; Intervju 6)	
Undvika utflyttning: -Samordna befintliga resurser (Intervju 1; Intervju 2)	Skademinimering: -Effektivisera beslutsprocesser och handläggningstid (Intervju 2)	
Skademinimering: -Tidigarelagd produktion -Älvsbyhus hjälper till med ombyggnationen (Intervju 4; Intervju 5; Intervju 6)		

(Tabell 4.1, Översikt av positioneringen av exempel på agens i relation till stigrekonstruktion)

I det konceptuella ramverket presenterades hypoteserna att offentligt policyskapande aktörer främst förväntades utöva agens för målet av kontinuitet, företag och näringsliv agens för målet av förnyelse och civilsamhälle förväntades uppvisa ett splittrat resultat. I analysen förekommer utövandet av agens för både kontinuitet och förnyelse av både offentligt policyskapande aktörer och aktörer från företag och näringsliv. Så med facit i hand kan vi se att den förväntade hypotesen inte stämde överens med eller var tillräcklig för att förklara resultatet. Det empiriska materialet är tyvärr inte tillräckligt omfattande för att kunna undersöka hypotesen av kategorin civilsamhälle.

9.0 Slutsatser och diskussion

Nedanstående avsnitt återvänder till och besvarar de inledningsvis formulerade frågeställningarna.

Hur påverkade branden aktörers möjlighet till att utöva agens?

Den något överraskande och oväntat stora andelen av exempel på innovativt entreprenörskap är ett konkret exempel på hur branden påverkade möjligheten till att utöva agens. Att en krissituation kan agera förlösande och nästintill tvinga fram nytänkande och kreativa lösningar för hur den ska hanteras och klaras av. Branden innebar inte enbart förändrade förutsättningar för företaget och de anställda, möjlighetsutrymmet för att utöva agens förändrades också. Det tidigare möjlighetsutrymmet utmanades av och omformades av insikten om att väl fungerande och etablerad stigutveckling nödvändigtvis inte är beständig. Aktörer uppmärksammade och var beredda att agera i det förändrade möjlighetsutrymmet för att vända konsekvenserna av chocken till något bättre.

Hur skiljer sig syftet för agerande åt mellan aktörerna?

I grund och botten agerar samtliga aktörer utifrån syftet att undvika att drabbas av de negativa konsekvenserna av branden. Det är ett universellt beteende, inga aktörer skulle medvetet agera på så sätt att de själva riskerar att förlora på det. Syftet till att agera ställs där av i relation till hur direkt påverkade aktörerna blev av branden. De direkt påverkade av branden agerar i större utsträckning i syfte av aktiv skademinimering. De aktörer som i stället riskerar att påverkas i ett långsiktigt perspektiv agerar i stället i förebyggande syfte, exempelvis genom att vidta åtgärder för att förhindra en potentiell utflyttning. Samt att de aktörer vilka inte påverkats negativt av branden över huvud taget ställs inför det moraliska vägskälet av att antingen sko sig på andra aktörers förlust, alternativt sluta upp i solidaritet med de drabbade. I det här fallet verkar agerande i solidaritet vara det mer vanligt förekommande alternativet.

I praktiken, vad resulterade utövandet av agens i?

Utövandet av agens resulterade exempelvis i den faktiska uppkomsten av nya projekt och utbildningar, i etableringen av nya samarbeten mellan aktörer och intensifiering av branden

icke relaterad befintlig produktion. Det är det faktiska utövandet av agens och alla de initiativ det resulterat i som har förflyttat och omvandlat det stillastående utgångsläget efter branden till att Älvsbyns kommun nu står inför en ny stigutveckling i form av stigrekonstruktion.

Vilken roll spelar agens och aktörsbaserat agerande för utvecklingen av stigrekonstruktion efter branden?

Agens återfinns övergripande och genomgående i utvecklingen av stigrekonstruktionen efter branden. Agens spelar roll i början av stigrekonstruktion, genom aktörers uppmärksammande av det förändrade möjlighetsutrymmet. Agens spelar roll under den pågående processen av stigrekonstruktion, genom att aktörer agerar både i ett kortsiktigt perspektiv med direkt skademinimering och i ett långsiktigt perspektiv i förebyggande syfte. Agens kommer även framför allt slutligen spela en avgörande roll för var på skalan mellan kontinuitet och förnyelse resultatet av stigrekonstruktion slutar. Efter som att aktörerna som utövar agens är initiativtagare till att artikulera vad som faktiskt är tänkbara och önskvärda åtgärder, mot kontinuitet eller förnyelse i utvecklingen av stigrekonstruktion.

Vad det faktiska resultatet utav stigrekonstruktionen i Älvsbyn kommer att bli är i skrivande stund fortfarande ovisst. Trots det är det påtagligt att det kommer att ske mot en bakgrund av aktörsbaserat agerandes uppmärksammande av nya möjligheter för att skapa sysselsättning, nya samarbeten mellan aktörer och den framtidsorienterade potentialen av Älvsbyns kommun som ett växande centrum för arbetet med resilient matproduktion och hållbarhet i fokus.

Händelsen av branden i Älvsbyn är fortfarande ett i många avseende utforskat forskningsområde, förslag på vidare framtida forskning är att studera det här fallet utifrån ett perspektiv av adaptation och adaptability i forsknings traditionen av resilience på regional nivå. För framtida undersökande vore det även intressant att utforska om konceptet av stigrekonstruktion går att återfinna i andra sammanhang efter exogena chocker, inte enbart efter som i det här fallet en brand. Även vilka följderna för ny stigutveckling blir beroende på var på skalan mellan kontinuitet och förändring processen av stigrekonstruktion slutligen hamnar.

Referenser

Litterära:

- Amin, Ash, (2003). "Industrial Districts" i Sheppard, Eric – Trevor J Barnes (red.), *A Companion to Economic Geography*. Oxford: Blackwell, s. 149-168
- Aoyama, Yuko - James T Murphy - Susan Hanson, (2010). *Key concepts in economic geography*. London: SAGE
- Boschma, Ron (2015), "Towards an Evolutionary Perspective on Regional Resilience", *Regional Studies*, vol. 49, nr. 5, s. 733-751
- Boschma, Ron – Ron Martin, (2009). "The aims and scope of evolutionary economic geography" i Boschma, Ron – Ron Martin (red.), *The Handbook of Evolutionary Economic Geography*. Cheltenham: Edward Elgar, s. 3-39.
- Bryman, Alan (2016). *Social Research Methods*. 5 uppl. Oxford: Oxford University Press
- Castree, Noel – Rob Kitchin – Alisdair Rogers, (2013). *A dictionary of human geography*, Oxford: Oxford University Press
- Esaiasson, Peter – Mikael Gilljam – Henrik Oscarsson – Ann Towns – Lena Wängnerud, (2017). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5 uppl. Stockholm: Wolters Kluwer
- Grillitsch, Markus – Bjørn Asheim – Michaela Trippel, (2018) "Unrelated knowledge combinations: Unexplored potential for regional industrial path development", *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, vol, 11, nr. 2, s. 257- 274
- Grillitsch, Markus – Markku Sotarauta, (2020). "Trinity of change agency, regional development paths and opportunity spaces", *Progress in Human Geography*, vol. 44, nr. 4, s. 704-723
- Hassink, Robert, (2009). "Locked in decline? On the role of regional lock-ins in old industrial areas" i Boschma, Ron – Ron Martin (red.), *The Handbook of Evolutionary Economic Geography*. Cheltenham: Edward Elgar, s. 450-468.
- Jolly, Suyash – Markus Grillitsch – Teis Hansen, (2020). "Agency and actors in regional industrial path development. A framework and longitudinal analysis", *Geoforum*, vol. 111, s. 176-188.
- Kitchin, Rob – Nicholas J Tate, (2014). *Conducting Research in Human Geography: Theory, Methodology and Practice*, Abingdon, Oxon: Routledge

Martin, Ron – Peter Sunley (2009). ”The place of path dependence in an evolutionary perspective on the economic landscape” i Boschma, Ron – Ron Martin (red.), *The Handbook of Evolutionary Economic Geography*. Cheltenham: Edward Elgar, s. 62-92

Polarbröd, (2020). ”Polarbröd varslar 131 personer”, Pressmedelande. 2020-09-02 [Elektronisk] https://www.mynewsdesk.com/se/polarbroed_ab/pressreleases/polarbroed-varslar-131-personer-3031198
Hämtdatum: 2020-12-14

Porter, Michael E (2000). ”Location, Competition, and Economic Development: Local Clusters in a Global Economy”, *Economic Development Quarterly*, vol. 14, nr. 1, s. 15-34

SAOL, (2006). *Svenska Akademiens ordlista över svenska språket*, Trettonde upplagen, Stockholm: Svenska Akademin

Skagerström Lindau, Amanda, (2020). ”Polarbröds fabrik förstörd i brand: Det värsta är över”, *SVT Nyheter Norrbotten*, Nyhetsartikel. 2020-08-24 [Elektronisk] <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/norrbotten/kraftig-brand-i-polarbroeds-fabrik-i-alvsbyn>
Hämtdatum: 2020-12-14

SKR, Sveriges Kommuner och Regioner, (2020), ”Fakta om kommuner och regioner”, [Elektronisk] <https://skr.se>
Hämtdatum: 2021-01-5

Steen, Markus (2016). ”Reconsidering path creation in economic geography: aspects of agency, temporality and methods”, *European planning studies*, vol. 24, nr. 9, s. 1605-1622

Syssner, Josefina, (2008). ”Regionen och dess medborgare” i Andersson, Frida – Richard Ek – Irene Molina (red), *Regionalpolitikens geografi: Regional tillväxt i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur

Trippl, Michaela – Markus Grillitsch – Arne Isaksen, (2018). ”Exogenous sources of regional industrial change: Attraction and absorption of non- local knowledge for new path development”, *Progress in Human Geography*, vol. 42, nr. 5, s. 647-665

Wasserman, Ryan (2017), ”Material Constitution”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, [Elektronisk] <https://plato.stanford.edu/entries/material-constitution/>
Hämtdatum: 2020-12-28

Muntliga:

Intervju 1 (2020-11-13)

Intervju 2 (2020-11-16)

Intervju 3 (2020-11-24)

Intervju 4 (2020-11-26)

Intervju 5 (2020-12-01)

Intervju 6 (2020-12-07)